

Asia: VN/23753/2021

Lausuntopyyntö sosiaalisen luototuksen uudistamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjois-Savon hyvinvointialueen lausunto

Sosiaalinen luototus on sosiaalihuoltoon kuuluvaa luotonantoa, jonka tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön ja perheen itsenäistä suoriutumista. (Laki sosiaalisesta luototuksesta 20.12.2002 1§). Laki sosiaalisesta luototuksesta tuli voimaan 1.1.2003. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaalisen luototuksen lainsäädännön kehittämisestä ja valmistelusta. Luototuksen käyttöönotto on ollut kunnille vapaaehtoista, eikä asiakkaalla ole subjektiivista oikeutta luottoon. Sosiaalisesta luototuksesta säädetään laissa sosiaalisesta luototuksesta 1133/2002. Lisäksi

sosiaalisesta luototuksesta on maininta seuraavissa laeissa: Laki toimeentulotuesta 1412/1997, Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.

SOSIAALISEN LUOTOTUKSEN TARKOITUS JA KÄYTTÖ

Sosiaalisen luototuksen tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää henkilön itsenäistä suoriutumista. Sosiaalista luototusta voidaan myöntää henkilölle, jolla ei ole pienituloisuutensa tai vähävaraisuutensa vuoksi mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa muulla tavoin, mutta jolla kuitenkin on kyky suoriutua luoton takaisinmaksusta.

Pohjois-Savon tulevan hyvinvointialueen alueella on sosiaalinen luototus ollut käytössä ainoastaan yhdessä kunnassa eli Kuopion kaupungissa. Sosiaalista luototusta on käytetty suunnitelmallisen sosiaalityön työvälineenä, jolloin luoton hakemisen ja takaisinmaksuajan kuluessa annetaan neuvontaa ja ohjausta taloudellisten asioiden hoitamisesta sekä autetaan asiakkaan muiden elämänhallintaan liittyvien haasteiden ratkaisemisessa. Sosiaalisen luototuksen avulla yksilön ja

perheen on ollut mahdollista tasapainottaa ja korjata talouttaan. Luototuksen avulla on voitu ehkäistä ja korjata ensisijaisesti taloudellista syrjäytymistä sekä taloudellisiin ongelmiin liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia. Sosiaalityöntekijät arvioivat luototuksen mahdollisuuksia asiakasprosessin aikana ja käynnistävät tarvittaessa asiakkaan kanssa sosiaalisen luototuksen hakemisen. Sosiaalista luototusta voidaan käyttää mm. pitkäaikaistyöttömien kuntoutumiseen, työllistymiseen tai koulutukseen liittyvänä aktivoivana työmenetelmänä ja luottoa voidaan myöntää esimerkiksi henkilön talouden hallintaan saattamiseen, ulosotossa olevien saatavien maksamiseen tai velkakierteen katkaisemiseen.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen valmistelussa on perehdytty STM selvitykseen sosiaalisen luototuksen valtakunnallisen käyttöönoton edellytyksistä (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja 2021:24), jonka mukaan pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että ”sosiaalisen luototuksen valtakunnallistaminen selvitetään, ja selvityksen pohjalta se otetaan käyttöön koko maassa vaalikauden aikana”. Raportin pohjalta Pohjois-Savon väliaikaistoimielin (VATE) on jo linjannut, että sosiaalinen luototus ehdotetaan otettavaksi käyttöön Pohjois-Savon hyvinvointialueella. Pohjois-Savossa on valmius viedä asia aluevaltuustoon päätettäväksi. Hyvinvointialue järjestää sosiaalisen luototuksen päättämässään laajuudessa. Hyvinvointialueen on määriteltävä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet ottaen huomioon, mitä laissa sosiaalisesta luototuksesta säädetään. Sosiaalinen luototus on sosiaalityön työväline, jolla ehkäistään sosiaalihuollon ja varsinaisen sosiaalityön tarvetta. Sosiaalisen luototuksen asiakaskunta muodostuu pienituloisista ja talousongelmia kohdanneista henkilöistä. Sosiaalisen luototuksen käyttöönotto hyvinvointialueella edellyttää luottopääoman, myönnettävän luoton enimmäismäärän, takaisinmaksuajan ja myöntämiskriteereiden määrittelyä, joten olisi toivottavaa saada tähän valtakunnallisesti yhdenmukaista ohjeistusta.

Suomessa ylivelkaannutaan huolestuttavalla tavalla. Maksuhäiriöt ovat useimmiten yhteydessä heikkoon koulutustasoon, alaikäisten lasten vanhemmuuteen ja avioeroon. Maksuhäiriöt kasaantuvat helposti ja ne liittyvät usein miessukupuoleen, naimattomuuteen sekä muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuviin henkilöihin. Maksuhäiriömerkinnöillä on yhteys aikaisempiin toimeentulovaikeuksiin, mielenterveysongelmiin, työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämiseen ja vanhempien taustaan. Velkaneuvonnan tulisi tavoittaa paremmin koulupudokkaat, pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa elävät sekä mielenterveyskuntoutujat (Hiilamo ym. 2021).

Pohjois-Savossa nähdään, että perustettavilla hyvinvointialueilla olisi riittävän vahvat ”hartiat” luototuksen organisoimiselle ja mahdollistuisi tasalaatuisen palvelun järjestäminen. Pohjois-Savon hyvinvointialueen näkemyksen mukaan järjestämistahon muuttuminen mahdollistaa sosiaalisen luototuksen ottamisen käyttöön kaikilla tulevilla hyvinvointialueilla, joka olisi kansalaisten yhdenvertaisuuden turvaamiseksi perusteltua.

Valtakunnallista ohjausta tarvitaan myös siihen, että sosiaalisen luototuksen toteuttaminen vaatii käynnistämisvaiheessa intensiivistä kehittämistyötä hyvinvointialueella yhteistyössä velkojien, seurakuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalisen luototuksen viranomaistyö sekä selvitystyö ulosotto- ja perintätoimistojen kanssa ovat pitkäkestoisia prosesseja ja edellyttävät riittävää

resurssointia alueella. Tämä tulisi huomioida ehdotuksessa lain sosiaalisesta luotuksesta muuttamisessa ja valtionavustuksen kohdentaminen on ehdottoman tärkeää.

Antikainen Mari
Pohjois-Savon hyvinvointialue - sosiaalihuollon vastuuvastuuvalmistelija